

Martina Muža*

DOPUŠTENOST ZAHTJEVA EUROPSKOM SUDU ZA LJUDSKA PRAVA PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE U KAZNENIM PREDMETIMA

U ovome radu obrađuje se problematika nedopuštenosti zahtjeva koji se podnose Europskom sudu za ljudska prava. Upozorava se na probleme s kojima se Sud suočava posljednjih desetljeća zbog sve većeg broja zahtjeva te činjenice da se više od 95 % zahtjeva odbacuje bez ispitivanja njihove osnovanosti. Prikazuju se pojedine pretpostavke dopuštenosti radi upoznavanja s njihovim sadržajem i smislom te se analiziraju kroz odluke Suda u kaznenim predmetima protiv Republike Hrvatske. Time se nastoji objasniti srž pitanja dopuštenosti i stvoriti uvid u osnovne postavke kriterija koji moraju biti ispunjeni za uspješno podnošenje zahtjeva Suda.

Ključne riječi: Konvencija, Europski sud za ljudska prava, nedopuštenost zahtjeva, odluke protiv Republike Hrvatske

1. UVOD

Pitanje zaštite ljudskih prava nikada ne prestaje biti aktualno. Tijekom proteklog stoljeća uloženi su veliki naponi da bismo dosegнули današnje standarde u tom pogledu. Jedan od najvećih uspjeha nedvojbeno predstavlja Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija), donesena 4. studenog 1950. u Rimu u okviru Vijeća Europe. Republika Hrvatska ratificirala ju je 5. studenoga 1997. postavši time 40. država koja je to učinila. Stvorena kao plod težnji da se na europskoj razini uspostavi zajednički sustav vrijednosti, Konvencija predstavlja okosnicu današnjeg sustava zaštite ljudskih prava. Tijekom godina nadopunjavana je raznim protokolima, kojima su se uvodila nova konvencijska prava, ali se i mijenjao konvencijski sustav u tehničkom smislu.¹ Riječ je o uistinu živom mehanizmu koji neprestano evaluira,

* Martina Muža, mag. iur., odvjetnička vježbenica iz Zagreba

¹ Važna izmjena Konvencije nastala je stupanjem na snagu Protokola br. 11 1998. godine. Protokol je ukinuo dotadašnju strukturu konvencijskog nadzornog sustava (Komisija – Sud - Odbor ministara) te je osnovan novi Europski sud kao jedinstvena sudska instanca u stalnom

prilagođava se potrebama vremena te nastoji odgovoriti na izazove koje donosi suvremeni svijet. Temelj takva uspjeha proizlazi iz vrlo razvijene i bogate prakse Europskog suda za ljudska prava (dalje: Sud), koji je neupitno ključan kotačić u tom sustavu. Svake godine Sud riješi veliki broj predmeta koji se odnose na različitu problematiku te tako, osim što daje rješenje konkretnog predmeta, tumači Konvenciju i uspostavlja standarde za buduće slučajeve.

Međutim Sud je posljednjih desetljeća suočen s velikim i zabrinjavajućim problemima. Preveliki broj podnesenih zahtjeva doveo je do blokade njegova rada te je glavna misija Suda, pružanje pravne zaštite ljudskih prava, ozbiljno ugrožena. Ta uistinu krizna situacija predstavlja ozbiljnu prijetnju učinkovitosti cjelokupnog sustava i najveći je izazov u povijesti Suda. Ilustracije radi, 1999. godine registrirano je 8408 zahtjeva, a njihov broj porastao je na 35.369 u 2005. godini. Do kulminacije je došlo 2008. godine s 42.376 registriranih zahtjeva.²

Važno je naglasiti da presude čine samo mali dio cjelokupnog rada Suda. Većina predmeta Suda obuhvaća slučajeve koji su odbačeni kao nedopušteni. U 2004. godini primjerice 20.350 prijava proglašeno je nedopuštenima ili je brisano s liste, u usporedbi s 830 dopuštenih i 718 predmeta odlučениh presudom.³ U roku od četiri godine taj je broj povećan za oko 50 %, a 2011. broj nedopuštenih zahtjeva u odnosu prema presudama porastao je na 96 %. Broj nedopuštenih zahtjeva u predmetima protiv Republike Hrvatske još je izraženiji. Do 2014. godine 97,26 % zahtjeva proglašeno je nedopuštenima ili su brisani sa sudske liste predmeta, a svega 2,74 % zahtjeva odlučeno je presudom.⁴ Svrha navedenih statističkih podataka jest upozoriti na činjenicu da su problemi s kojima je Sud suočen uistinu alarmantni, a pitanja vezana uz dopuštenost zahtjeva postala su iznimno važna pitanja konvencijskog sustava.

Međutim na navedene probleme nije izostala reakcija u državama članicama. Ubrzo se pristupilo izmjenama Konvencije te je 2004. usvojen Protokol 14.⁵ Njegov osnovni cilj bilo je poboljšanje djelotvornosti konvencijskog nad-

zasjedanju. Također, opće je priznato pravo na pojedinačni zahtjev. Odbor ministara ostao je nadležan samo za provedbu nadzora nad izvršenjem presuda.

² The European Court of Human Rights – Some Facts and Figures, 1998–2008, str. 4. Riječ je samo o zahtjevima koji su dodijeljeni na odlučivanje, odnosno za koje je Sud dobio ispravno popunjen obrazac uz kopije relevantnih dokumenata.

³ Keller, H., Fischer, A., Kühne, D., Debating the Future of the European Court of Human Rights after the Interlaken Conference: Two Innovative Proposals, *European Journal of International Law*, 2010, Volume 21, Issue 4, dostupno na: <https://academic.oup.com/ejil/article/21/4/1025/418149>.

⁴ Omejec, J., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi ESLJP-a: Strasbourški acquis*, Zagreb, Novi Informator, 2014, str. 526-527.

⁵ Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the control system of the Convention, Strasbourg, 13. V. 2004, Council of Europe Treaty Series No. 194.

zornog sustava kroz jačanje kapaciteta Suda za filtriranje nedopuštenih zahtjeva, uvođenje nove pretpostavke dopuštenosti zahtjeva koja se tiče slučajeva u kojima podnositelj ne trpi znatnu štetu te kroz uvođenje posebnog postupka za donošenje oglednih presuda, tzv. *pilot judgement procedure*. Navedene mjere imale su za cilj i skraćivanje vremena koje Sud posvećuje očigledno nedopuštenim zahtjevima⁶ Potom su održane tri konferencije na kojima su usvojene Deklaracija iz Interlakena⁷, Deklaracija iz Izmira⁸ i Deklaracija iz Brightona⁹, kojima su države članice iskazale važnost očuvanja konvencijskog sustava i potvrdile supsidijaran karakter zaštite ljudskih prava koju pruža Sud.

Međutim čak i nakon provedenih reformi broj zahtjeva koji pristižu u Strasbourg nije se smanjio, kao ni broj onih zahtjeva koji se proglašavaju nedopuštenima.

Sve to upućuje na potrebu detaljnijeg razmatranja pretpostavki dopuštenosti zahtjeva i podizanja svijesti o važnosti tog pitanja. Vođeci se tom mišlju, kroz sistematski prikaz pojedinih pretpostavaka dopuštenosti te kroz odluke Suda u kaznenim predmetima protiv Republike Hrvatske ovaj rad razmatra i analizira problem nedopuštenih pojedinačnih zahtjeva. Kroz analizu predmeta nastoji se upozoriti na najčešće razloge zbog kojih se zahtjevi odbacuju, propuste podnositelja zahtjeva u tom smislu i na utvrđenja Suda kao svojevrsnu uputu budućim podnositeljima zahtjeva.

2. ANALIZA PRETPOSTAVAKA DOPUŠTENOSTI POJEDINAČNOG ZAHTJEVA

Pretpostavke dopuštenosti možemo sistematizirati u tri skupine. To su: postupovne pretpostavke dopuštenosti, pretpostavke dopuštenosti vezane uz meritum zahtjeva te pretpostavke dopuštenosti koje se odnose na nadležnost Suda.¹⁰

Pod postupovne pretpostavke dopuštenosti zahtjeva ubrajamo: pravilo o iscrpljenosti domaćih pravnih sredstava, pravilo o šestomjesečnom roku, ne-

⁶ Naime Protokolom je uveden institut suca pojedinca koji je ovlašten donositi konačne odluke o dopuštenosti zahtjeva, a Odboru od tri suca dana je ovlast da, uz odlučivanje o dopuštenosti zahtjeva, donese presudu o osnovanosti zahtjeva pod određenim pretpostavkama, odnosno kada su pitanja vezana uz tumačenje ili primjenu Konvencije već pokrivena dobro ustanovljenom praksom Sudom.

⁷ Interleken Declaration, High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights, 19. February 2010.

⁸ Izmir Declaration, High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights, 27. April 2011.

⁹ Brighton Declaration, High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights, 20. April 2012.

¹⁰ Sistematizacija slijedi „Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti“ Vijeća Europe iz 2014.

dopuštenost anonimnog zahtjeva, nedopuštenost zahtjeva istovrsnog predmetu koji je već ispitan ili koji je podnesen drugom međunarodnom tijelu te nedopuštenost zbog zloupotrebe prava na podnošenje zahtjeva. Međutim čak i kad su ispunjeni svi formalni uvjeti dopuštenosti, Sud može utvrditi da je zahtjev nedopušten iz razloga koji se odnose na ispitivanje njegove osnovanosti. U tu kategoriju ubrajaju se dvije pretpostavke: očita neosnovanost zahtjeva te nepostojanje znatne štete za podnositelja zahtjeva.

Posljednja kategorija pretpostavaka dopuštenosti zahtjeva odnosi se na nadležnost Suda, odnosno personalno (*ratione personae*), teritorijalno (*ratione loci*), vremensko (*ratione temporis*) i materijalno (*ratione materiae*) važenje Konvencije.

U radu se naime analiziraju samo određene pretpostavke iz svake skupine, pri čemu ja kao kriterij uzeta ponajprije učestalost odluka Suda u odnosu na njih, posebno u predmetima protiv Republike Hrvatske. S obzirom na to da se većina predmeta odbacuje zbog dvaju formalnih razloga, neiscrpljenosti pravnih lijekova te nepravodobnosti, ponajprije se obrađuju i objašnjavaju te pretpostavke. Potom se analizira povreda načela povjerljivosti u postupku za postizanje prijateljskog rješenja kao zloupotreba prava na podnošenje zahtjeva. To je svojevrsan uvod u analizu pretpostavke očite neosnovanosti zahtjeva, koja je posebno važna s obzirom na to da se čak 60 % zahtjeva¹¹ odbaci zbog neudovoljavanja tom kriteriju. Posljednje, iako je riječ o kriteriju koji se rijetko pojavljuje u odlukama Suda, ali zbog zanimljivih i značajnih utvrđenja Suda s procesnopravnog aspekta, analizira se vremensko važenje Konvencije.

2.1. Iscrpljenost domaćih pravnih sredstava

2.1.1. Osnovne postavke

Sud može odlučivati o pojedinačnom zahtjevu samo ako je pojedinac iscrpio sva raspoloživa pravna sredstva prije nego što se obratio Sudu.¹² Temeljna svrha tog pravila jest pružiti državama primarnu mogućnost da isprave svaku navodnu povredu prije nego što se ona podvrgne međunarodnom ispitivanju ili nadzoru. Posljedično, države su oslobođene odgovarati za svoje radnje pred bilo kojim međunarodnim tijelom prije nego što su imale priliku ispraviti stvari kroz vlastiti pravni sustav.¹³ Kako navode *Harris, O'Boyle i Warbick*, time se odražava načelo supsidijarnosti kao jedno od temeljnih načela na kojima

¹¹ Omejec, op. cit. bilj. 7, str. 527.

¹² Čl. 35. st 1. Konvencije.

¹³ Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbick, C., *Law of the European Convention on Human Rights*, Fourth edition, Oxford university press, 2018, str. 49.

počiva konvencijski sustav, a njegovu važnost pokazuje i činjenica da će stupanjem na snagu Protokola br. 15¹⁴ ono izrijeком biti uneseno u preambulu Konvencije.

Iako je načelo supsidijarnosti u temeljima Konvencije, Sud pravilo o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava ipak primjenjuje s određenim stupnjem fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma.¹⁵ Ono dakle nije apsolutno niti se može primijeniti automatski.

Pri ispitivanju je li ono bilo poštovano bitno je uzeti u obzir određene okolnosti svakoga pojedinog predmeta.¹⁶ To znači da se mora uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih sredstava u pravnom sustavu ugovorne stranke nego i sveukupni pravni i politički kontekst unutar kojeg one djeluju te osobne prilike podnositelja zahtjeva.¹⁷ Navedene standarde o fleksibilnosti Sud je koristio u presudi *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*¹⁸. U navedenom predmetu Sud je smatrao da nije bilo potrebno iscrpiti pravna sredstva što ih je Vlada predložila, i to s obzirom na posebne okolnosti slučaja te na to da je svrha Konvencije jamčiti prava koja nisu iluzorna, već praktična i djelotvorna.¹⁹ Vidljivo je dakle da iscrpiti pravna sredstva ne znači nužno iskoristiti sva postojeća pravna sredstva. Međutim ocjena Suda o tome koje su to posebne okolnosti koje treba uzeti u obzir apstraktna je i razlikuje se od slučaja do slučaja. To nipošto ne umanjuje važnost toga pravila, ali upućuje nas na zaključak da je ipak supsidijarnost ono što je temelj ove pretpostavke dopuštenosti. U tom smislu ustanovljeni su standardi opisani u nastavku.

¹⁴ Protocol No. 15, amending the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Strasbourg, 24. VI. 2013., Council of Europe Treaty Series No. 213. Protokol br. 15 većinom nosi proceduralne izmjene te ne mijenja suštinu ljudskih prava definiranih u Konvenciji. Osim načela supsidijarnosti Protokolom se u Preambulu unosi i doktrina o slobodnoj procjeni, skraćuje se rok za podnošenje zahtjeva sa šest na četiri mjeseca, mijenja se gornja dobná granica kandidata za suca Europskog suda te se iz kriterija znatne štete izbacuje zaštitna mjera koja sprječava odbacivanje zahtjeva koji domaći sud nije pravilno razmotrio. Iz navedenih izmjena možemo zaključiti da je njihova glavna svrha smanjiti preopterećenost Suda i usmjeriti rješavanje povreda ljudskih prava na nacionalnu razinu. Međutim Protokol 15 još uvijek nije zaživio jer ga nisu ratificirale sve države članice, što je uvjet njegova stupanja na snagu.

¹⁵ *Fressoz i Roire protiv Francuske*, br. 29183/95, 1999, § 37.

¹⁶ *Van Oosterwijck protiv Belgije*, br. 7654/76, § 35.

¹⁷ *Akdivar i drugi protiv Turske*, br. 21893/93, 1996, § 69.

¹⁸ *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, br. 46598/06, 2009, § 37.

¹⁹ *Branko Tomašić*, *ibidem*, bilj. 18, § 44.

2.1.2. Osnovne dužnosti podnositelja zahtjeva

Prvo pitanje koje Sud razmatra prilikom odlučivanja o iscrpljenosti domaćih pravih sredstava jest je li podnositelj zahtjeva ispunio osnovne dužnosti koje proizlaze iz tog pravila. Naime u predmetu *Cardot protiv Francuske*²⁰ Sud je rekao da prigovor koji se namjerava podnijeti u Strasbourg treba prvo biti podnesen, barem u biti, odgovarajućim nacionalnim sudovima, u skladu s formalnim zahtjevima domaćega prava i u propisanim rokovima. Dakle podnositelji zahtjeva dužni su postupati savjesno pokušavajući svoj predmet primarno riješiti pred nacionalnim tijelima.

Kada se govori o prigovoru podnesenom „u biti“, to načelno ne znači da je podnositelj dužan pozivati se izričito na određene članke Konvencije u svojem prigovoru. Međutim ako se podnositelj ne pozove na odredbe Konvencije, mora istaknuti argumente na temelju domaćeg prava s istim ili sličnim učinkom kako bi domaćim sudovima dao priliku da ponajprije oni poprave navodnu povredu.²¹ To načelo Sud je nedavno potvrdio u presudi *Muršić protiv Hrvatske*²². Usprkos tom utvrđenju u državama u kojima je Konvencija inkorporirana u domaći pravni sustav izričito pozivanje na Konvenciju bit će potrebno ako je to jedini prikladan način da se prigovor iznese „u biti“.²³

Međutim unatoč navedenim načelima podnositelji zahtjeva u nizu slučajeva nisu ni na koji način pokušali iskoristiti nacionalne mehanizme zaštite, što je za posljedicu imalo odbačaj njihova zahtjeva. Primjerice u predmetu *Gordana Getoš Magdić protiv Hrvatske*²⁴ podnositeljica je imala pravo uložiti žalbu protiv rješenja istražnog suca koji je naložio produljenje njezina pritvora, no ona to nije učinila. Da je njezina žalba bila neuspješna, ona je također mogla podnijeti ustavnu tužbu. Slično tome u predmetu *Zdravko Bučkal protiv Hrvatske*²⁵ podnositelj zahtjeva uložio je dvostruke prigovore Sudu, na uvjete u Bolnici za osobe lišene slobode u Zagrebu i na uvjete u Kaznionici u Lepoglavi. Međutim Sud je utvrdio da podnositelj nije nikada ni pred jednim nadležnim domaćim tijelom, uključujući i suca izvršenja nadležnog županijskog suda, prigovorio uvjetima svog smještaja u Bolnici za osobe lišene slobode u Zagrebu, iako je to mogao učiniti temeljem domaćeg prava. Dakle u navedenim predmetima podnositelji su nepodnošenjem ikakva prigovora nacional-

²⁰ *Cardot protiv Francuske*, br. 11069/84, 1991, § 34. – vidi također *Freesoz i Roire protiv Francuske*, br. 29183/95, 1999, § 37., *Akdivar i drugi protiv Turske*, br. 21893/93, 1996, § 66. te *Castells protiv Španjolske*, br. 11798/85, 1992, § 27.

²¹ Praktični vodič, op. cit. bilj. 10, str. 24.

²² *Muršić protiv Hrvatske*, br. 7334/13, 2016, § 69.-73.

²³ Van Dijk, P., van Hoof, F., van Rijn, A., Zwaak, L.; *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, peto izdanje, 2018, str. 124.

²⁴ *Gordana Getoš Magdić protiv Hrvatske*, br. 56305/08, 2009 (odluka).

²⁵ *Zdravko Bučkal protiv Hrvatske*, br. 29597/10, 2012 (odluka).

nim tijelima povrijedili načelo supsidijarnosti. Riječ je o propustima koji su se mogli izbjeći, ali zbog neznanja ili pogrešnog shvaćanja uloge Suda podneseni su nedopušteni zahtjevi.

a) Pogrešno korištenje pravnih sredstava

Postoje i situacije u kojima su podnositelji iskoristili pravna sredstva, ali ih nisu pravilno iscrpili. U predmetu *Željko Drljan protiv Hrvatske*²⁶ Sud je rekao da se podnositelj zahtjeva u ustavnoj tužbi nije pozvao na iste osnove koje je iznio pred Sudom. Pred Sudom je tvrdio da u kaznenom postupku protiv njega nisu bili zadovoljeni zahtjevi poštenog suđenja jer nije imao priliku ispitati svjedoke pozvane u ime optužbe, dok je u ustavnoj tužbi prigovorio osnovama svog pritvora, kvaliteti svog pravnog zastupanja i ocjeni činjenica od strane domaćih sudova. Stoga, prema mišljenju Suda, suprotno načelu supsidijarnosti, podnositelj zahtjeva nije dao Ustavnom sudu priliku da mu pruži pravno sredstvo u odnosu na prigovore koje je podnio Sudu.

Slično tome u predmetu *Darko Leštek protiv Hrvatske*²⁷ Sud je napomenuo da podnositelj zahtjeva nije iznio pitanje svojeg dvostrukog suđenja i kažnjavanja tijekom suđenja pred Općinskim kaznenim sudom ni u svojoj žalbi protiv prvostupajnske presude. Ustaljeno je stajalište Suda da se prigovori zbog nepravičnosti postupka najbolje rješavaju u postupku u vezi s kojim su takvi prigovori uloženi, pa tako i povreda načela *ne bis in idem*. Međutim prvostupajnski je sud teško mogao znati je li optuženik već bio pravomoćno osuđen ili oslobođen optužbe za isto djelo, osim ako obrana nije iznijela takav prigovor. Nepoštivanjem tih zahtjeva podnositelj nije pravilno iscrpio dostupna domaća pravna sredstva.

b) Savjesnost podnositelja

Uz sve navedeno Sud mora ispitati i je li, s obzirom na sve okolnosti predmeta, podnositelj učinio sve što bi se od njega moglo razumno očekivati kako bi iscrpio domaća pravna sredstva.²⁸

²⁶ *Željko Drljan protiv Hrvatske*, br. 34687/08, 2010.

²⁷ *Darko Leštek protiv Hrvatske*, br. 18532/12, 2018 (odluka). Prekršajni sud u Zagrebu proglasio je podnositelja zahtjeva krivim za nasilničko ponašanje u obitelji. Međutim pokrenut je i postupak pred Općinskim kaznenim sudom, koji je proglasio podnositelja zahtjeva krivim za zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog djeteta, nasilničko ponašanje u obitelji i prijetnje. U žalbi na presudu podnositelj zahtjeva nije iznio pitanje dvostrukog suđenja i kažnjavanja za isto djelo. God. 2011. podnio je ustavnu tužbu u kojoj je prvi put prigovorio da mu je dvaput suđeno i da je dvaput kažnjen za isto djelo. Nakon odbačene ustavne tužbe podnio je zahtjev Sudu.

²⁸ *D. H. i drugi protiv Češke Republike*, br. 57325/00, 2007, § 116.-122.

Primjerice u predmetu *Katarina i Natalija Rod protiv Hrvatske*²⁹ Sud je prije svega ponovio da bliski rođaci žrtve moraju biti uključeni u postupak u mjeri potrebnoj da se čuvaju njegovi ili njezini legitimni interesi. Potom je, temeljem svih okolnosti predmeta, ustanovio da relevantno domaće pravo pruža jasnu i otvorenu mogućnost bliskim rođacima pokojne osobe tražiti dozvolu za uvid u spis predmeta koji se odnosi na istragu o smrti koja se dogodila u sumnjivim okolnostima. Međutim čak ni nakon upute državnog odvjetništva podnositeljice zahtjeva nisu iskoristile takvu mogućnost. Dakle nisu poduzele sve korake koji su se od njih mogli razumno očekivati te je Sud odbacio njihov zahtjev.

Dosad opisani standardi usko su vezani uz supsidijarnost i naglašavaju dužnosti podnositelja zahtjeva iscrpiti pravna sredstva te dužnost pridržavati se konvencijskih pravila kao i pravila i ograničenja postavljenih u domaćem pravu. Međutim takva dužnost postoji samo u odnosu na pravna sredstva koja postoje, dostupna su i djelotvorna, o čemu se govori u nastavku.

2.1.3. Postojanje, dostupnost i djelotvornost pravnih sredstava

Pravilo o iscrpljenosti domaćih pravnih sredstava i dužnostima podnositelja zahtjeva temelji se na pretpostavci, koja se odražava u čl. 13. Konvencije, da u domaćem pravnom poretku postoji djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na navodnu povredu konvencijskog prava.³⁰ U predmetu *Drljan protiv Hrvatske*³¹ Sud je rekao da svaki podnositelj zahtjeva treba imati redovan pristup pravnim sredstvima koja su dostupna i dostatna kako bi mu dala zadovoljštinu za povrede koje se navode.

Dakle dužnost podnositelja iscrpiti pravna sredstva odnosi se samo na ona domaća pravna sredstva koja su istovremeno dostupna i djelotvorna.³² Ta pravna sredstva moraju biti raspoloživa u teoriji i praksi u relevantno vrijeme.³³ Da bi pravni lijek bio dostupan, potrebno je da podnositelj zahtjeva ima pravo direktnog obraćanja domaćem nadležnom organu, administrativnom ili sud-

²⁹ *Katarina i Natalija Rod protiv Hrvatske*, br. 47024/06, 2008 (odluka). Podnositeljice zahtjeva prigovorile su da njima, žrtvinoj supruzi i kćeri, nije bilo dopušteno sudjelovati u istrazi u bilo kojem svojstvu, suprotno jamstvima članka 2. Konvencije. Podnositeljice zahtjeva prvi su put uputile pisani zahtjev tražeći informacije o istrazi policiji i državnom odvjetništvu u rujnu 2006. godine, oko pet godina i deset mjeseci nakon tragičnog događaja. Nadalje, kad je državno odvjetništvo u svome pismu izričito uputilo prvu podnositeljicu zahtjeva da se obrati Županijskom državnom odvjetništvu u Zagrebu i napisalo broj spisa predmeta, podnositeljice zahtjeva nisu poduzele nikakve daljnje korake da izvrše uvid spisa predmeta.

³⁰ Praktični vodič, op. cit. bilj. 10, str. 22.

³¹ *Drljan protiv Hrvatske*, op. cit. bilj. 26.

³² *Sejdović protiv Italije*, br. 56581/00, 2006, § 45.

³³ *Selmouni protiv Francuske*, br. 25803/94, 1999, § 75.

skom. Sud je, slijedeći navedeno načelo, u predmetu *Anton Kačinari protiv Hrvatske*³⁴ utvrdio da je podnositelj zahtjeva imao na raspolaganju dostupna i djelotvorna pravna sredstva, no nije ih iskoristio.

Naime u navedenom predmetu Općinski je sud obustavio postupak u odnosu na prijetnje smrću jer je državno odvjetništvo odustalo od kaznenog progona. Podnositelj zahtjeva bio je obaviješten da u roku od osam dana od dostave rješenja može nastaviti kazneni progon. Nije nastavio progon niti je uložio žalbu protiv rješenja o obustavi postupka iako je imao tu mogućnost na temelju odredaba mjerodavnog Zakona o kaznenom postupku.

a) Izvanredna i diskrecijska pravna sredstva

Izvanredni pravni lijekovi načelno ne predstavljaju djelotvorno pravno sredstvo i ne moraju se iskoristiti, primjerice nije potrebno tražiti ponavljanje postupka ili preispitivanje odluke. Međutim, u posebnim okolnostima, kada je u domaćem pravu utvrđeno da takav zahtjev uistinu predstavlja učinkovito pravno sredstvo ili kada je ukidanje pravomoćne presude jedini način na koji tužena država može ispraviti stvar u domaćem pravnom poretku, izvanredna pravna sredstva bit će djelotvorno pravno sredstvo.³⁵

Žalba višem tijelu vlasti, kao što je predsjednik suda ili državni odvjetnik, ne predstavlja djelotvorno pravno sredstvo.³⁶ Isto načelo vrijedi i u odnosu na pravno sredstvo koje nije izravno dostupno podnositelju, već čije podnošenje ovisi o diskrecijskoj ocjeni posrednika, npr. žalba pučkom pravobranitelju³⁷ Konačno, domaće pravno sredstvo koje nije vezano uz konkretan rok, te stoga stvara neizvjesnost, ne može se smatrati djelotvornim.³⁸

b) Obveza obraćanja ustavnom sudu

Pitanje postojanja obveze obraćanja ustavnom sudu uvelike ovisi o posebnim značajkama pravnog sustava tužene države i opsega nadležnosti njezina ustavnog suda. Primjerice u državi u kojoj je ta nadležnost ograničena na ocjenu ustavnosti zakonskih odredaba, a ustavni sud ne može ukinuti ili preinaciti konkretnu mjeru poduzetu protiv pojedinca, on ne predstavlja djelotvorno pravno sredstvo.³⁹ S druge strane u sustavima koji predviđaju mogućnost podnošenja ustavne tužbe i ustavnu zaštitu temeljnih prava pojedinci su u načelu dužni iskoristiti tu mogućnost. Ključni čimbenik za procjenu te dužnosti jest

³⁴ Anton Kačinari protiv Hrvatske, br. 61059/08, 2010 (odluka).

³⁵ Van Dijk, P., van Hoof, F., van Rijn, A., Zwaak, L.; op. cit. bilj. 23, str. 112.

³⁶ Horvat protiv Hrvatske, br. 51585/99, 2001, § 47.

³⁷ Tănase protiv Moldavije, br. 7/08, 2010, § 122.

³⁸ Williams protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 63478/00, 2008 (odluka).

³⁹ Praktični vodič, op. cit. bilj. 10, str. 24.

hoće li obraćanje ustavnom sudu omogućiti otklanjanje kršenja prava koja su počinile javne vlasti, odnosno hoće li ustavni sud moći zabraniti tijelima da nastave s kršenjem prava o kojem je riječ.⁴⁰

Što se tiče Republike Hrvatske, većina prava i sloboda zajamčenih Konvencijom zajamčena je i Ustavom RH. Stoga će u pravilu, prije podnošenja zahtjeva Sudu, biti potrebno obratiti se Ustavnom sudu RH. Primjerice u predmetu *Zdenko Šimunovski protiv Hrvatske*⁴¹ Sud je istaknuo navedenu obvezu rekavši da podnositelji zahtjeva moraju prvo dati Ustavnom sudu priliku da ispravi njihovu situaciju i riješi pitanja koja žele podastrijeti Sudu.

U navedenom predmetu podnositelj zahtjeva prigovarao je na temelju članka 8. Konvencije da su zatvorske vlasti izvršile nadzor nad njegovim brojnim pismima, i privatnima i onima naslovljenima na razne državne ustanove i sudove, te da se od njega često tražilo da svoja pisma preda vlastima otvorena. Međutim Sud je istaknuo da podnositelj zahtjeva nije podnio ustavnu tužbu u odnosu na odluku koje se tiču njegova dopisivanja te stoga nije poštivao pravilo o iscrpljivanju pravnih lijekova.

2.2. Nepoštivanje roka od šest mjeseci

Na pravilo o iscrpljenosti pravnih sredstava nadovezuje se nepoštivanje roka za podnošenje zahtjeva kao drugi najčešći formalni razlog za odbačaj zahtjeva. Stoga se u nastavku analiziraju standardi vezani uz pravodobnost zahtjeva te se upozorava na usku povezanost tih dviju pretpostavaka.

2.2.1. Osnovne postavke

Sud može razmatrati zahtjev samo ako je podnesen unutar razdoblja od šest mjeseci od donošenja konačne odluke pred nacionalnim tijelima.⁴² Rok od šest mjeseci počinje teći prvi sljedeći dan nakon dana kad je konačna odluka javno objavljena ili kad su podnositelj ili njegov zastupnik o njoj obaviješteni i istječe šest kalendarskih mjeseci poslije, bez obzira na stvarno trajanje tih kalendarskih mjeseci.⁴³ Šestomjesečno razdoblje završava danom podnošenja zahtjeva Sudu, a danom podnošenja zahtjeva smatra se datum kada je obrazac zahtjeva, koji sadržava sve tražene informacije, poslan Sudu.⁴⁴

⁴⁰ Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbick, C.; op. cit. bilj. 13, str. 58.

⁴¹ *Zdenko Šimunovski protiv Hrvatske*, br. 42550/08, 2011 (odluka).

⁴² Čl. 35. st. 1. Konvencije.

⁴³ *Otto protiv Njemačke*, br. 21425/06, 2009 (odluka).

⁴⁴ Pravilo 47. Poslovnika Suda – uvedeno 2014.

Osnovna svrha tog pravila jest promicati pravnu sigurnost i osigurati da se predmeti koji otvaraju pitanja iz Konvencije rješavaju u razumnom roku. Također, ono štiti državna tijela i pojedince od stanja neizvjesnosti kroz dulje razdoblje te označava vremensku granicu nadzora što ga provode organi Konvencije. To je pravilo javne politike i Sud ga primjenjuje na vlastitu inicijativu, čak i ako vlada ne uloži prigovor u tom pogledu.⁴⁵

Važno je naglasiti da će se u okviru reforme konvencijskog sustava, stupanjem na snagu Protokola br. 15⁴⁶, to razdoblje skratiti na četiri mjeseca od donošenja konačne odluke.⁴⁷

2.2.2. Odnos pravila o šestomjesečnom roku i pravila o iscrpljenosti pravnih sredstava

a) Utjecaj djelotvornosti pravnog sredstva na računanje roka

Rok od šest mjeseci teče od konačne odluke donesene u postupku iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.⁴⁸ Međutim u obzir se uzimaju samo uobičajena i djelotvorna pravna sredstva koja mogu pružiti zadovoljštinu u odnosu na navodne povrede te podnositelj ne može produljiti strogi rok koji nameće Konvencija pokušavajući podnijeti pogrešne ili neprikladne zahtjeve tijelima ili ustanovama koje nemaju ovlasti ili nadležnosti ponuditi djelotvornu zadovoljštinu za prigovor izjavljen na temelju Konvencije.⁴⁹

Sud je tako u predmetu *Željko Knapić protiv Hrvatske*⁵⁰ istaknuo da su zahtjevi sadržani u članku 35. stavku 1. koji se tiču iscrpljivanja domaćih prav-

⁴⁵ Praktični vodič, op. cit. bilj.10, str. 29.

⁴⁶ Protocol No. 15, op. cit. bilj. 14.

⁴⁷ Pritom postoji prijelazna odredba koja prati promjenu, sadržana u članku 8. stavku 3. Protokola, kako bi se potencijalnim podnositeljima zahtjeva omogućilo potpuno upoznavanje s novim rokom: ona predviđa da će izmjena stupiti na snagu nakon isteka razdoblja od šest mjeseci nakon stupanja na snagu protokola.

⁴⁸ Paul i Audrey Edwards protiv UK, br. 46477/99, 2002.

⁴⁹ Praktični vodič, op. cit. bilj. 10, str. 30.

⁵⁰ *Željko Knapić protiv Hrvatske*, br. 2839/08, 2009 (odluka). Podnositelj zahtjeva podnio je zahtjev za izvanrednim preispitivanjem pravomoćne presude, koji je Vrhovni sud Republike Hrvatske odbio. Nakon toga 16. listopada 2006. godine zatražio je od Državnog odvjetništva da podigne zahtjev za zaštitu zakonitosti, a taj je zahtjev odbijen 11. srpnja 2007. godine. Zahtjev Sudu podnio je 4. siječnja 2008. godine, dakle u razdoblju kraćem od šest mjeseci od dana donošenja odluke kojom je odbijen zahtjev podnositelja zahtjeva za podizanjem zahtjeva za zaštitu zakonitosti, ali u razdoblju dužem od šest mjeseci od presude Vrhovnoga suda. Stoga je bilo potrebno utvrditi smatra li se zahtjev za zaštitu zakonitosti pravnim sredstvom. Sud je istaknuo da okrivljeniku u kaznenom postupku nije dozvoljeno izravno podnijeti zahtjev za zaštitu zakonitosti, nego samo putem državnog odvjetništva. Glede odluke o tome hoće li ili

nih sredstava i rok od šest mjeseci u međusobnom odnosu, jer ne samo što su kombinirani u istome članku nego su jednako tako izrečeni u jednoj rečenici, čije gramatičko tumačenje podrazumijeva takav međusobni odnos. Potom je ponovio da djelotvorno domaće pravno sredstvo mora biti dijelom redovnog procesa davanja zadovoljštine i ne može biti diskrecijske naravi. Dakle pravilo o šestomjesečnom roku i pravilo o iscrpljenosti pravnih lijekova u tom se smislu preklapaju te će zahtjev biti odbačen kao nepravodoban ako je korišten nedjelotvoran pravni lijek.

Sud je u navedenom predmetu zaključio da zahtjev za zaštitu zakonitosti nije djelotvorno pravno sredstvo te budući da članak 35. stavak 1. ne traži korištenje tog pravnog sredstva, on ne dopušta odgodu početka roka od šest mjeseci zbog toga što ga se iskoristilo.

Slično tome u predmetu *Mara Modrić protiv Hrvatske*⁵¹ Sud je ocijenio da žalbe podnositeljice zahtjeva ne predstavljaju djelotvorno pravno sredstvo s obzirom na to da nisu bile propisane mjerodavnim domaćim pravom. Stoga ni ustavna tužba podnesena u odnosu na postupovne odluke kojima se žalbe podnositeljice zahtjeva odbacuju, prema mišljenju Suda, nije bila pravno sredstvo. Slijedom toga Sud je smatrao da pravna sredstva koje je podnositeljica zahtjeva pokušala iskoristiti nisu mogla prekinuti tijek roka od šest mjeseci te da je njezin zahtjev nepravodoban.

b) Svijest podnositelja o nepostojanju djelotvornog pravnog sredstva

Kad je od početka jasno da podnositelj nema nikakvo djelotvorno pravno sredstvo, rok od šest mjeseci teče od dana kad se dogodila radnja kojoj se prigovara ili od dana kad je podnositelj izravno pogođen ili kad je postao svjestan takve radnje ili imao saznanje o njezinim negativnim učincima.⁵² Primjerice u predmetu *Vlado Jularić protiv Hrvatske*⁵³ Sud je rekao da je podnositelj

neće podnijeti taj zahtjev državno odvjetništvo ima neograničenu slobodu, a kad okrivljenik zatraži od državnog odvjetništva podizanje tog zahtjeva, diskrecijsko pravo koje ima državni odvjetnik dopušta mu da odbaci zahtjev stranke bez obrazloženja.

⁵¹ *Mara Modrić protiv Hrvatske*, br. 21609/06, 2009 (odluka). Podnositeljica zahtjeva prigovarala je da joj domaće vlasti nisu pružile odgovarajuću zaštitu od djela nasilja, i to obzirom na to da je državno odvjetništvo odbacilo njezinu kaznenu prijavu. Podnositeljica zahtjeva potom je podnijela zahtjev za provođenje istražnih radnji istražnom sucu ŽS-a u Splitu, no Vijeće ŽS-a odbilo je njezin zahtjev. Nakon toga podnijela je nekoliko daljnjih žalbi istražnom sucu i Vijeću ŽS-a, koje su sve odbačene jer nisu propisane ZKP-om. Potom je podnijela ustavnu tužbu, a Ustavni je sud 2005. godine donio odluku o nedopuštenosti ustavne tužbe u odnosu na te žalbe.

⁵² *Dennis i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br.76573/01, 2002 (odluka).

⁵³ *Vlado Jularić protiv Hrvatske*, br. 26611/08, 2010 (odluka). Podnositelj zahtjeva prigovarao je da je bio zlostavljan od strane zatvorskog čuvara i da s tim u vezi nije provedena učinkovita istraga. Sud je ponajprije napomenuo da nikada protiv navodnih počinitelja nije

zahtjeva trebao biti svjestan da nije pokrenut nikakav kazneni postupak protiv navodnih počinitelja te je trebao podnijeti svoj zahtjev tako da poštuje rok od šest mjeseci. Međutim on je svoj zahtjev podnio više od sedam godina nakon što se dogodio navodni incident i više od šest godina nakon okončanja stegovnog postupka protiv zatvorskih čuvara koji su u njemu sudjelovali te je Sud odbacio zahtjev kao nepravodoban.

S druge strane kad podnositelj iskoristi naizgled postojeće pravno sredstvo i tek naknadno postane svjestan okolnosti koje to pravno sredstvo čine nedjelotvornim može biti prikladno smatrati da rok od šest mjeseci počinje teći od dana kad je podnositelj prvi put postao svjestan ili trebao postati svjestan tih okolnosti.⁵⁴

2.2.3. Posebitosti vezane uz istragu

Čini se važnim spomenuti da postoje posebni kriteriji za računanje roka u predmetima koji se tiču proceduralnih obveza država povezanih s čl. 2. i čl. 3. Konvencije. Naime Sud je podnositeljima zahtjeva koji žele prigovoriti zbog kontinuiranih propusta u istraživanju nestanaka ili smrti bliskih osoba, kao i u odnosu na prigovore vezane uz neučinkovitost istrage vezane uz zlostavljanje, nametnuo obvezu revnosti i inicijative. U tim slučajevima podnositelji zahtjeva ne mogu unedogled čekati prije pokretanja postupka, već moraju podnijeti svoje prigovore bez neopravdanog odgađanja.⁵⁵ U predmetu *Lovrić i drugi protiv Hrvatske*⁵⁶ Sud je istaknuo da se od podnositelja može očekivati da se raspitaju kod domaćih vlasti o napretku istrage te da promptno podnesu svoje zahtjeve Sudu čim postanu svjesni, ili su trebali postati svjesni, da istraga nije učinkovita. Sud je zaključio da podnositelji zahtjeva nisu svoje prigovore pravovremeno iznijeli pred Sud, jer su trebali postati svjesni da nakon lipnja 2006. nije bilo daljnjih napora radi utvrđivanja okolnosti smrti njihova sina, odnosno brata, a zahtjev Sudu podnijeli su 2013.

otvorena nikakva kaznena istraga niti pokrenut kazneni postupak i da je stegovni postupak protiv zatvorskih čuvara okončan 25. siječnja 2002. godine.

⁵⁴ Varnava i drugi protiv Turske, br. 16064/90, 2009, § 158.

⁵⁵ Varnava i drugi protiv Turske, ibidem, §§ 161.-166.

⁵⁶ Lovrić i drugi protiv Hrvatske, br. 57849/13, 2016 (odluka). Sin, odnosno brat, podnositelja zahtjeva ubijen je 1991. u Karlovcu. Podnositelji su prigovarali pred Sudom da domaće vlasti nisu poduzele prikladne i primjerene korake kako bi istražile njegovu smrt i privede počinitelje pravdi. Istraga je otvorena 1992. i zadnji relevantni koraci poduzeti su od strane tijela kaznenog progona u lipnju 2006.

U predmetu *Marina Vuletić protiv Hrvatske*⁵⁷ Sud je istaknuo da kašnjenje podnositelja zahtjeva u podnošenju prigovora nije odlučujuće kada su vlasti trebale biti svjesne da je podnositelj zahtjeva mogao biti podvrgnut zlostavljanju, osobito u slučaju napada koji se dogodi u prisutnosti policijskih službenika, jer obveza provođenja istrage postoji čak i u slučaju izostanka izričitog prigovora. Međutim smatrao je neophodnim da osobe koje žele pred Sudom prigovoriti neučinkovitosti istrage ne odgađaju nepotrebno podnošenje svog zahtjeva. Naime u navedenom predmetu podnositeljica je podnijela zahtjev Sudu gotovo devet godina nakon obustave postupka na domaćoj razini. Sud je naglasio da nije pružila nikakvo razumno objašnjenje za svoju neaktivnost u praćenju napretka postupka na domaćoj razini, a smatrao je važnom i činjenicu da je podnositeljicu tijekom domaćeg postupka zastupao odvjetnik i da je morala biti svjesna da prema mjerodavnom domaćem pravu nastupa zastara kaznenog progona. U svjetlu navedenoga Sud je zaključio da je podnositeljica propustila pokazati potrebnu revnost u poštivanju šestomjesečnog roka.

Povrh obveze revnosti u predmetu *Slobodan Đurović protiv Hrvatske*⁵⁸ Sud je napomenuo kako se proceduralna obveza država iz članka 3. Konvencije da provedu temeljitu, službenu, učinkovitu i brzu istragu navoda o zlostavljanju ne može zamijeniti naknadom štete. Stoga parnični postupak za naknadu štete koji je pokrenuo podnositelj zahtjeva ne utječe na računanje šestomjesečnog roka.

Na kraju, možemo zaključiti da Sud, kada odlučuje je li zahtjev podnesen u roku, postupa ponajprije formalistički. Razlog takva pristupa donekle je opravdan jer se na taj način, kao što je spomenuto, štiti pravna sigurnost i izbjegava neizvjesnost. Povrh toga standardi i predmeti opisani u ovom poglavlju upućuju na to da postoji niz posebnih situacija koje Sud uvažava i na taj način nastoji pronaći ravnotežu između zahtjeva za učinkovitošću te zaštite ljudskih prava. Međutim reforma koja smjera skraćivanju tog razdoblja na svega četiri mjeseci ne čini se kao pravilan način za pronalaženje potrebne ravnoteže.

⁵⁷ *Marina Vuletić protiv Hrvatske*, br. 19256/13, 2015 (odluka). Sud je istaknuo da je kazneni postupak na domaćoj razini završen 7. ožujka 2004., kada je rješenje Općinskog kaznenog suda o obustavi postupka, zbog nastupa zastare, postalo pravomoćno. Podnositeljica se raspitala na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu o statusu postupka tek 21. studenog 2012., tj. više od osam godina i osam mjeseci kasnije.

⁵⁸ *Slobodan Đurović protiv Hrvatske*, br. 51714/13, 2017 (odluka).

2.3. Zloupotreba prava na podnošenje zahtjeva – povreda načela povjerljivosti

Nakon analize dviju formalnih pretpostavaka zahtjeva dotaknut ćemo se zloupotrebe prava na podnošenje zahtjeva s aspekta povrede načela povjerljivosti u postupku za postizanje prijateljskog rješenja. Taj razlog nedopuštenosti zahtjeva iznimno se rijetko pojavljuje u odlukama Suda. To je vjerojatno zbog činjenice da je vrlo teško ustanoviti zluporabu, i to s obzirom na to da se teško mogu ustanoviti motivi podnositelja.⁵⁹ Naime da bi se otkrivanje informacija smatralo zloupotrebom, ono mora biti namjerno. Stoga ako postoje takve dvojbe, Sud najčešće ide zaobilaznim putem i odbaci zahtjev kao očito neosnovan.⁶⁰ Takav način postupanja Suda vidljiv je u predmetu *Vesna Balenović protiv Hrvatske*⁶¹ te se stoga činilo svrsishodnim navesti ga ovdje.

U navedenom predmetu Sud je smatrao je da je podnositeljica zahtjeva bila ta koja je obznanila informacije o sadržaju Vladina prijedloga za postizanje prijateljskog rješenja sredstvima javnog priopćavanja. Također Sud je rekao da je u obavijesnoj bilješci na hrvatskom jeziku bilo jasno naznačeno da su svi pregovori o postizanju prijateljskog rješenja strogo povjerljive naravi. Prema tome podnositeljica zahtjeva bila je svjesna tog uvjeta i trebala ga se pridržavati.

Slijedom navedenog Sud je smatrao da je ponašanje podnositeljice zahtjeva predstavljalo povredu pravila o povjerljivosti. Međutim odlučio je ostaviti otvorenim pitanje treba li smatrati da takvo ponašanje predstavlja i zloupotrebu prava na podnošenje zahtjeva jer je zahtjev ionako nedopušten kao očito neosnovan.

Opisano nas navodi na zaključak da, iako praksa Suda glede zloupotrebe prava na podnošenje zahtjeva nije razvijena, ona je indikator nekoliko stvari. Naime s obzirom na to da je Sud dužan pozivati se na jedan od uvjeta dopuštenosti kako bi odbacio zahtjev, u nedostatku boljih alternativa katkad može biti prisiljen pribjeći kriteriju “očito neosnovanog” kao nekoj vrsti posljednjeg utočišta.⁶² Također to upućuje na važnost očite neosnovanosti kao pretpostavke

⁵⁹ Šago, D., Uvjeti dopuštenosti pokretanja postupka pred Europskim sudom za ljudska prava, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 37, br. 1, 589-621 (2016), str. 617.

⁶⁰ Schabas, A. W., *The European Convention on Human Rights, A Commentary*, Oxford University Press, 2015, str. 780.

⁶¹ *Vesna Balenović protiv Hrvatske*, br. 28369/07, 2010 (odluka). Podnositeljica zahtjeva tvrdila je da je otkaz njezina ugovora o radu nezakonit te da joj je time povrijeđena sloboda izražavanja, konkretno širenja informacija. Tvrdila je i da su sredstva javnog priopćavanja prije nego što su joj se obratila drugdje već bila dobila informacije o sadržaju Vladina prijedloga za postizanje prijateljskog rješenja. Međutim Sud nije našao nikakve dokaze koji bi potkrijepili tvrdnje podnositeljice zahtjeva.

⁶² Sandholter, S., 2014, *Manifestly ill-founded, Its development, its drawbacks and benefits, and its role in the future of the European Court of Human Rights*, UIO: Det juridis-

dopuštenosti zahtjeva te upozorava na široko tumačenje samog pojma očite neosnovanosti. Stoga je u nastavku rada pažnja posvećena očitijoj neosnovanosti zahtjeva.

2.4. Očita neosnovanost zahtjeva

Smatrat će se da je zahtjev „očito neosnovan“ ako prethodno ispitivanje njegova sadržaja ne otkriva nikakvu naznaku povrede prava zajamčenih Konvencijom, uslijed čega može biti utvrđeno da je nedopušten na početku, bez nastavka daljnjeg ispitivanja osnovanosti.⁶³

Ova pretpostavka usko je povezana s načelom supsidijarnosti i nastojanjem da Sud intervenira samo ako domaće vlasti ne ispune svoje obveze propisane Konvencijom. Ona je različita od postupovnih pretpostavaka, gdje se zahtjev odbacuje zbog formalnih razloga jer ovdje Sud ulazi u ispitivanje merituma predmeta. Iako se velika većina zahtjeva proglašuje nedopuštenima *de plano* od strane suca pojedinca ili odbora od tri suca, takav nalaz može donijeti i vijeće od sedam sudaca ili Veliko vijeće dajući pri tome detaljnu ocjenu cijelog slučaja. Na taj način odstupa se od dopuštenosti u osnovnom smislu, što biva predmetom brojnih kritika. Postavlja se pitanje kako predmet može biti odbačen nakon opsežne pravne argumentacije i dugačke, potpuno obrazložene odluke Suda s kojom se ne slažu svi suci.⁶⁴ Neki autori također ističu da je riječ o izrazito diskrecijskom konceptu.⁶⁵ S druge strane, prema mišljenju *Paula Harveya*, očita neosnovanost nije ni po čemu više diskrecijska ili subjektivna od ekvivalentnih domaćih kriterija, poput “nema razumnih izgleda za uspjeh” te ne bi trebalo biti razlog za zabrinutost.⁶⁶

Ipak, Sud se, rastrgan između sve većeg broja podnesenih zahtjeva i imperativa pružanja individualizirane pravde, i dalje bori s primjenom tog kriterija.⁶⁷ Stoga se u nastavku upućuje na neka od utvrđenja Suda u pogledu te pretpostavke nedopuštenosti.

ke fakultet, str. 39, dostupno na: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/39590/726.pdf?sequence=7&isAllowed=y>.

⁶³ Praktični vodič, op. cit. bilj. 10, str. 82.

⁶⁴ Harris, D. J., O’Boyle, M., Warbick, C., op. cit. bilj. 13, str. 75.

⁶⁵ Tickell, A., 2012, Is the European Court of Human Rights obsessively interventionist?; UK Human Rights Blog, dostupno na: <https://ukhumanrightsblog.com/2012/01/22/is-the-european-court-of-human-rights-obsessively-interventionist-andrew-tickell/>.

⁶⁶ Harvey, P., 2012, Is Strasbourg obsessively interventionist? A view from the Court; UK Human Rights Blog, dostupno na: <https://ukhumanrightsblog.com/2012/01/24/is-strasbourg-obsessively-interventionist-a-view-from-the-court-paul-harvey/>.

⁶⁷ Schabas, A. W.; op. cit. bilj. 60, str. 779.

Očito neosnovani prigovori mogu se podijeliti u četiri kategorije: prigovori „četvrte instance“, prigovori u slučaju kad je očito ili izgledno da nema povrede, nepotkrijepljeni prigovori te nejasni ili neuvjerljivi prigovori.

2.4.1. Prigovori četvrte instance

Prigovori „četvrte instance“ proizlaze uglavnom iz pogrešnog shvaćanja uloge Suda. Taj pojam naglašava da Sud nije žalbeni sud ili sud koji može ukinuti odluke nacionalnih sudova, odnosno ponovno suditi u predmetima u kojima su oni sudili. Ovlasti Suda ograničene su na provjeru pridržavaju li se države obveza preuzetih Konvencijom, a njegova zadaća nije baviti se činjeničnim ili pravnim pogreškama koje su navodno počinili. Sukladno tome Sud općenito ne može ispitivati utvrđenja i zaključke domaćih sudova glede utvrđenja činjeničnog stanja; tumačenja i primjene domaćeg prava; dopuštenosti i ocjene dokaza na suđenju; materijalne pravičnosti ishoda građanskog spora; krivnje ili nevinosti okrivljenika u kaznenom postupku.⁶⁸ Primjerice u predmetu *B. V. i drugi protiv Hrvatske*⁶⁹ Sud je rekao da pozitivne obveze države podrazumijevaju dužnost primjene kaznenopravnih mehanizama učinkovite istrage i kaznenog progona, ali da bi samo znatne manjkavosti u primjeni relevantnih mehanizama predstavljale povredu pozitivnih obveze države temeljem članaka 3. i 8. Konvencije. Prema tome istaknuo je da se neće baviti navodima o pogreškama ili izoliranim propustima zbog toga što ne može zamijeniti domaće vlasti u procjeni činjenica predmeta niti može odlučivati o kaznenoj odgovornosti navodnih počinitelja.

2.4.2. Očito nepostojanje povrede prava

Nadalje, prigovor podnositelja zahtjeva bit će odbačen ako očito ne postoji povreda prava, pri čemu u toj kategoriji postoje tri potkategorije.

Prvo, prigovor će biti odbačen ako očito nema nepravičnosti ili proizvoljnosti. Zatim, bit će odbačen ako očito nema nerazmjernosti između ciljeva i sredstava. Konačno, prigovor će biti odbačen i kad je tako riješeno u ustaljenoj i obilnoj praksi Suda u istovjetnim ili sličnim predmetima, na temelju kojih Sud može zaključiti da nije došlo do povrede Konvencije u predmetu koji je pred

⁶⁸ Praktični vodič, op. cit. bilj. 10, str. 83.

⁶⁹ *B. V. i drugi protiv Hrvatske*, br. 38435/13, 2015 (odluka). Podnositeljice zahtjeva prigovarale su na temelju članaka 3., 8., 13. i 14. Konvencije na neuspjeh nacionalnih tijela da im pruže odgovarajuću zaštitu od konstantnog uznemiravanja od strane njihovih susjeda.

njim⁷⁰ te kada, iako nema prethodnih odluka koje bi se izravno i konkretno bavile tim pitanjem, Sud može zaključiti, na osnovi postojeće sudske prakse, da naizgled nema povrede Konvencije.⁷¹

Vezano uz nepravičnost ili proizvoljnost, Sud će utvrditi da je prigovor očito neosnovan ako je postupak vođen pred ovlaštenim tijelima prema domaćem pravu te u skladu s postupovnim zahtjevima domaćeg prava, ako je zainteresirana strana imala priliku iznijeti svoje tvrdnje i dokaze, ako su nadležna tijela ispitala i razmotrila sve činjenične i pravne elemente koji su bili mjerodavni te ako je postupak rezultirao odlukom za koju je dano dostatno obrazloženje.⁷²

Primjerice u predmetu *Katarina i Natalija Rod protiv Hrvatske*⁷³ Sud se uvjerio da je policija postupala pravovremeno i slijedila svaku liniju informacije, a činjenica da istraga nije uspjela otkriti počinitelja sama po sebi ne čini istragu neučinkovitom. U tim okolnostima Sud je zaključio da ne može vlastima predbaciti bilo kakvo skrivljeno zanemarivanje, zamjetno lošu namjeru ili nepostojanje volje. S obzirom na navedeno Sud je smatrao da činjenice ne otkrivaju nikakvu povredu članka 2. Konvencije s osnova učinkovitosti istrage i odbacio zahtjev kao očito neosnovan.

Sljedeća situacija u kojoj Sud utvrđuje da očito nema povrede odnosi se na utvrđivanje da ne postoji nerazmjernost između ciljeva i sredstava. Pitanje razmjernosti postavlja se u odnosu na konvencijska prava i slobode koji nisu apsolutni i podložni su ograničenjima, kao što su pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, sloboda izražavanja te sloboda okupljanja i udruživanja. Pritom Sud ocjenjuje je li došlo do miješanja od strane države, a ako jest, je li to miješanje bilo u skladu sa zakonom. Nadalje, ispituje je li se njime nastojalo ostvariti jedan od legitimnih ciljeva te, ako jest, je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu.⁷⁴ Da bi miješanje bilo spojivo s Konvencijom, potrebno je da je odgovor na sva pitanja potvrđan. Ako se Sud uvjeri da su ispunjeni naprijed navedeni uvjeti i da ne

⁷⁰ Galev i drugi protiv Bugarske, br. 18324/04, 2009 (odluka).

⁷¹ Hartung protiv Francuske, br. 10231/07, 2009 (odluka).

⁷² Praktični vodič, op. cit. bilj 10, str. 85.

⁷³ *Katarina i Natalija Rod protiv Hrvatske*, op. cit. bilj. 20. Podnositeljice zahtjeva tvrdile su da je istraga o smrti njihova supruga i oca bila neučinkovita i da istražne vlasti nisu poduzele sve odgovarajuće potrebne korake. Sud je ustanovio da su nadležne domaće vlasti, čim su saznale za ubojstvo Ž. R., na svoju inicijativu pokrenule istragu o okolnostima njegove smrti. Policija je isti dan kad je pokojni ubijen pregledala mjesto zločina i prikupila sve dokaze s njega. Provedeno je balističko vještačenje i obdukcija. Također, policija je obavila razgovor s podnositeljicama zahtjeva, rođacima i prijateljima pokojnoga, s osobama s kojima je održavao poslovne odnose, sa susjedima i drugim mogućim svjedocima. Sud je ponovio da obveza države implicitno zahtijeva postojanje nekog oblika učinkovite službene istrage kad ima razloga vjerovati da je neki pojedinac umro u sumnjivim okolnostima. Istraga mora moći utvrditi uzrok smrti i otkrivanje odgovornih radi njihova kažnjavanja.

⁷⁴ Praktični vodič, op. cit. bilj. 10, str. 85.

postoji očita nerazmjernost između ciljeva koji se nastoje ostvariti miješanjem države i upotrijebljenih sredstava, utvrdit će da je prigovor o kojemu je riječ nedopušten kao očito neosnovan.

Način na koji Sud provodi test razmjernosti može se vidjeti kroz predmet *Zdravko Folnegović protiv Hrvatske*⁷⁵. U navedenom predmetu Sud je rekao da administrativna zabrana putovanja kojom je podnositelj zahtjeva spriječen u pribavljanju putne isprave i time u odlasku iz Hrvatske bez sumnje predstavlja miješanje u njegovo pravo da ode iz države u bilo koju drugu državu, zajamčeno člankom 2. stavkom 2. Protokola br. 4. Nadalje, Sud je istaknuo da je dotična zabrana putovanja bila temeljena na članku 41. Zakona o putnim ispravama hrvatskih državljana. Ona je isprva bila određena na temelju zahtjeva Općinskog kaznenog suda u Zagrebu u vezi s osudom podnositelja zahtjeva *in absentia* na tri godine zatvora, a nakon toga, nakon ponovnog otvaranja postupka, kao mjera s ciljem osiguravanja njegove prisutnosti tijekom postupka. Iz toga je Sud zaključio da je ta mjera izdana u skladu s mjerodavnim domaćim pravom. S obzirom na činjenicu da je mjera određena s ciljem osiguravanja prisutnosti podnositelja zahtjeva tijekom kaznenog postupka koji se vodi protiv njega u vezi s ozbiljnim optužbama nepoštenog nuđenja zajmova, što je pogodilo velik broj žrtava, Sud je prihvatio da se predmetnim miješanjem težilo ostvarivanju legitimnog cilja sprječavanja zločina i zaštite prava i sloboda drugih. U odnosu pak na nužnost miješanja Sud je smatrao da bi se primjena te mjere trebala sagledati s obzirom na ukupne okolnosti predmeta, koje pokazuju da se podnositelj zahtjeva dulje vrijeme neopravdano izbjegavao pojaviti pred nadležnim kaznenim sudovima u vezi s nekoliko kaznenih postupaka koji se vode protiv njega povezanih s ozbiljnim optužbama. Također, Sud je spomenuo da je nakon puštanja podnositelja zahtjeva iz pritvora i njegove osude u kaznenom postupku on ostao nedostupan hrvatskim vlastima te su izdani međunarodni nalog za uhićenje i europski uhidbeni nalog u pogledu osiguravanja njegova služenja zatvorske kazne. U tim okolnostima Sud je smatrao da ne postoji ništa što bi upućivalo na to da domaći sudovi nisu pravilno ocijenili postojanje znatne opasnosti bijega podnositelja zahtjeva te da je administrativna zabrana putovanja bila opravdana. Slijedom svega navedenoga Sud je odbacio zahtjev kao očito neosnovan.

⁷⁵ *Zdravko Folnegović protiv Hrvatske*, br. 13946/15, 2017 (odluka). Podnositelju zahtjeva izrečena je administrativna mjera zabrane putovanja, a on je prigovorio temeljem članaka 3., 8. i 13. Konvencije i članka 2. Protokola br. 4 uz Konvenciju na neopravdanu primjenu te mjere te da je bio spriječen otputovati u Švicarsku na operaciju srca i da mu je stoga bilo ugroženo zdravlje i dobrobit.

Slično tome u predmetu *Josip Šimunić protiv Hrvatske*⁷⁶ Sud je rekao da odluke nacionalnih sudova kojima je podnositelj zahtjeva proglašen krivim za prekršaj predstavljaju miješanje u njegovo pravo na slobodu izražavanja, ali koje je bilo propisano zakonom i koje je težilo legitimnom cilju sprječavanja nereda i borbi protiv rasizma i diskriminacije na sportskim natjecanjima. Domaći su sudovi, analizirajući sve aspekte predmeta, zaključili da je sporni izraz „Za dom“ korišten kao službeni pozdrav ustaškog pokreta Nezavisne Države Hrvatske, koji potječe od fašizma i koji se temelji na rasizmu i time simbolizira mržnju prema ljudima različitog vjerskog ili etničkog identiteta. Podnositelj zahtjeva trebao je biti svjestan mogućeg negativnog utjecaja izvikivanja tog izraza na ponašanje gledatelja i trebao se suzdržati od takva ponašanja, a iznos novčane kazne nije bio nerazmjern legitinmnom cilju kojem se težilo. Sud je smatrao da je postignuta pravedna ravnoteža između interesa podnositelja zahtjeva na slobodu govora s jedne strane te interesa društva u promicanju tolerancije i uzajamnog poštovanja na sportskim događajima, kao i borbe protiv diskriminacije kroz sport s druge strane.⁷⁷

Važno je napomenuti da se pitanje razmjernosti između ciljeva i sredstava postavlja i u odnosu na druge odredbe Konvencije i na implicitna ograničenja koja nisu izričito navedena u članku o kojemu je riječ. Na primjer u predmetu *Dubravko Brkljačić protiv Hrvatske*⁷⁸ Sud je naglasio da pravo na pristup sudovima nije apsolutno i da može biti podvrgnuto ograničenjima. Rekao je da su ograničenja prešutno dopuštena s obzirom na to da pravo na pristup po samoj svojoj naravi traži uređenje od strane države koje može varirati u smislu vremena i mjesta te u skladu s potrebama i sredstvima zajednice i pojedinaca. Također Sud je rekao da države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene pri utvrđivanju takvih pravila, iako je na Sudu da donese konačnu odluku o tome jesu li ispunjeni zahtjevi Konvencije.

⁷⁶ Josip Šimunić protiv Hrvatske, br. 20373/17, 2019 (odluka). Podnositelj zahtjeva prigovario je, među ostalim, da mu je povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja zajamčeno člankom 10. Konvencije. Naime predmet podnositeljeva zahtjeva bila je njegova osuda u prekršajnom postupku, kada je Prekršajni sud u Zagrebu donio prvostupanjsku presudu kojom je podnositelj proglašen krivim zbog javnog izvikivanja „Za dom“ na utakmici hrvatske nogometne reprezentacije i reprezentacije Islanda. Visoki prekršajni sud potvrdio je prvostupanjsku osuđujuću presudu, a novčanu kaznu povisio s 5000 na 25.000 kuna. Također, Ustavni sud Republike Hrvatske odbio je podnositeljevu ustavnu tužbu protiv navedene presude.

⁷⁷ Analiza odluke od strane Ureda zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava, ožujak 2019.

⁷⁸ Dubravko Brkljačić protiv Hrvatske, br. 11756/11, 2016 (odluka). Okosnica prigovora podnositelja zahtjeva bila je njegova navodna nemogućnost pristupa sudu u kaznenom postupku u kojem su nadležni kazneni sudovi prihvatili tužbu društva i utvrdili ugovor kojim je on stekao pravo vlasništva nad maloprodajnom trgovinom ništavim.

2.4.3. Nepotkrijepljeni prigovori te nejasni i neuvjerljivi prigovori

U mnogim slučajevima Sud nalazi da je zahtjev očito neosnovan jer nije obrazložen i potkrijepljen dokazima. Primjerice, do toga dolazi ako podnositelj samo navede jednu ili više odredaba Konvencije, a ne obrazloži na koji je način došlo do povrede,⁷⁹ ili ako odbije dostaviti dokumente u prilog svojim navodima.

U predmetu *H. P. protiv Hrvatske*⁸⁰ Sud je u svojoj odluci prvenstveno istaknuo da navodi o zlostavljanju uvijek moraju biti potkrijepljeni odgovarajućim dokazima, pri čemu se primjenjuje standard dokazivanja „izvan razumne sumnje“. Iako je podnositelj zahtjeva naveo da je bio ozlijeđen zbog upotrebe sile od strane policije, niz elemenata⁸¹ predmeta doveo je u ozbiljnu sumnju istinitost njegovih tvrdnji. Nadalje, Sud je primijetio da tvrdnje podnositelja zahtjeva o zlostavljanju iznesene pred sudom i domaćim tijelima nisu dosljedne te da nema nikakvih dokaza da je podnositelj zahtjeva obavijestio svoje nadređene ili bilo kojeg svojeg rođaka ili neku drugu osobu o ozljedama. Uzimajući u obzir prethodno navedeno, Sud je smatrao da je zahtjev očito neosnovan zbog nedostatka dokaza.

Povrh nepotkrijepljenih prigovora Sud će odbaciti kao očigledno neosnovane i prigovore koji su toliko nejasni da mu je objektivno nemoguće suvislo shvatiti činjenice kojima prigovara podnositelj i pritužbe koje želi podnijeti Sudu. Isto se primjenjuje i na prigovore koji su neostvarivi, tj. prigovore koji se tiču činjenica koje su objektivno nemoguće.⁸²

Nakon analize tih predmeta, a imajući na umu i ranije spomenutu kritiku očite neosnovanosti kao kriterija dopuštenosti, možemo zaključiti da pojam „očita“ često to nije. Zaista, u slučajevima u kojima se mora utvrditi je li postojala razmjernost između ciljeva i sredstva Sud ulazi u ispitivanje predmeta u njegovoj cjelini, a obrazloženja odluke ponekad su toliko dugačka i detaljna da djeluje kao da je riječ o presudi. Složenost i fleksibilnost „očite neosnovanosti“ čine, barem u nekim slučajeva, vrlo teškim unaprijed ocijeniti hoće li se slučaj

⁷⁹ Trofimchuk protiv Ukrajine, br. 4241/03, 2005 (odluka).

⁸⁰ H. P. protiv Hrvatske, br. 45599/13, 2015 (odluka). Podnositelj zahtjeva prigovarao je na temelju članka 3. Konvencije zlostavljanju od strane policije i manjku učinkovite istrage u tom pogledu.

⁸¹ Prvo, nakon njegova ispitivanja u prostorijama policijske uprave podnositelj zahtjeva nije potražio liječničku pomoć, a nije ni pribavio medicinsku dokumentaciju u vezi s navodnim ozljedama. Umjesto toga, on je zatražio liječničku pomoć tek tri dana nakon ispitivanja ne dajući uvjerljivo objašnjenje zašto je čekao. Drugo, liječnički dokazi podnositelja bili su neuvjerljivi s obzirom na uzrok i datum njegovih ozljeda. Na primjer, jedan od zdravstvenih dokumenata podnositelja zahtjeva upućivao je na to da je imao ozljedu na lijevoj nadlaktici, dok je drugi upućivao na to da je imao ozljedu na lijevom ramenu.

⁸² Praktični vodič, op. cit. bilj. 10, str. 87.

smatrati nedopuštenim ili ne i time otežava podnositeljima zahtjeva procjenu hoće li ga poslati Sudu.⁸³ Kada bi taj kriterij bio jasniji i lakši za razumijevanje, neki zahtjevi vjerojatno nikada ne bi bili poslani Sudu.

Na kraju, nakon analize očite neosnovanosti zahtjeva, ukratko se obrađuje jedna od pretpostavaka koja se odnosi na nadležnost suda, konkretno vremensko važenje Konvencije.

2.5. Nespojivost *ratione temporis* s odredbama Konvencije

U skladu s načelom zabrane retroaktivnosti međunarodnih ugovora odredbe Konvencije ne obvezuju državu ugovornicu u odnosu na bilo koji čin ili činjenicu koja se dogodila ili situaciju koja je prestala postojati prije datuma stupanja na snagu Konvencije u odnosu na tu stranku.⁸⁴ Dakle nadležnost *ratione temporis* pokriva samo razdoblje nakon što je tužena država ratificirala Konvenciju ili Protokole uz nju.

Međutim postoje dva važna pitanja vezano uz temporalnu nadležnost Suda. Prvo, može li Sud uzimati u obzir činjenice nastale prije ratifikacije, te drugo, kakav utjecaj ima opseg prava koje je navodno povrijeđeno na temporalnu nadležnost Suda.

Vezano uz prvo pitanje, Sud može uzeti u obzir činjenice iz vremena prije ratifikacije u mjeri u kojoj se smatra da su stvorile situacije koje se protežu nakon tog datuma ili bi mogle biti važne za razumijevanje činjenica koje su se dogodile nakon tog datuma.⁸⁵ U odnosu na sudske postupke koji se vode protiv podnositelja zahtjeva, a koji se odnose na djela učinjena prije ratifikacije, relevantan će biti datum osude te, ako je on nakon ratifikacije, zahtjev neće biti odbačen. Također, Sud je prihvatio proširenje svoje nadležnosti *ratione temporis* na situacije u kojima se radi o trajnoj povredi koja je nastala prije stupanja na snagu Konvencije, ali i dalje postoji nakon tog datuma.⁸⁶

Drugo pitanje, pitanje opsega i prirode povrijeđenog prava, odnosi se ponajprije na članak 2. i 3. Konvencije. Naime Sud je u predmetu Šilih protiv Slovenije utvrdio kako pozitivna obveza provesti učinkovitu istragu predstavlja zasebnu obvezu koja može obvezivati državu čak i kad se smrt dogodila prije datuma stupanja na snagu Konvencije. Da bi tomu bilo tako, mora postojati istinska veza između smrti i datuma ratifikacije.⁸⁷ Da bi postojala istinska

⁸³ Sandholtet, S., 2014, Manifestly ill-founded, Its development, op. cit. bilj. 63, str. 32.

⁸⁴ Blečić protiv RH, br. 59532/00, 2006, § 70.

⁸⁵ Kurić i drugi protiv Slovenije, br. 26828/06, 2012, § 240.

⁸⁶ De Becker protiv Belgije, br. 214/56, 1958 (odluka Komisije).

⁸⁷ Šilih protiv Slovenije, br. 71463/01, 2009, § 159. U tom predmetu vremenska nadležnost Suda u odnosu na postupovnu obvezu iz članka 2. Konvencije uspostavljena je na temelju vre-

veza, protek vremena između smrti i stupanja na snagu Konvencije mora biti razmjerno kratak te znatan udio postupovnih koraka mora biti poduzet ili je trebao biti poduzet nakon stupanja Konvencije na snagu.⁸⁸ Potom Sud ispituje prirodu tih koraka i njihovo značenje za postupovnu obvezu iz članka 2. kako bi ocijenio je li vremenski nadležan.

Primjerice u predmetu *Mrđenović Marija protiv Hrvatske*⁸⁹ Sud je, primjenjujući navedene standarde, primijetio da su svi bitni koraci poduzeti početkom 1993. godine, više od četiri godine i deset mjeseci prije nego što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku. Također od početka 1993. godine nisu pribavljene nikakve svježije informacije koje bi mogle ponovno oživiti postupovnu obvezu vlasti da istraže smrt supruga podnositeljice te je dovesti u vremensku nadležnost Suda. Stoga je Sud našao da prigovor podnositeljice treba smatrati nesuglasnim *ratione temporis* s odredbama Konvencije.

3. ZAKLJUČAK

Praksa Suda najvažniji je plod konvencijskog sustava zaštite ljudskih prava. Sud je tijekom godina uspostavio niz pravnih standarda, a njegova tumačenja Konvencije imala su te i dalje imaju dalekosežne posljedice. Upravo taj značaj pokazatelj je nužne potrebe za njegovanjem i održavanjem postojeće razine zaštite ljudskih prava. Stoga se činilo prijeko potrebnim skrenuti pozornost na ozbiljne probleme s kojima je Sud suočen. Prevelik broj podnesenih zahtjeva doveo je do zatrpanosti i blokade njegova rada, a visoki postotak nedopuštenih zahtjeva upućuje na očiti nedostatak podudarnosti između očekivanja onih koji se obraćaju Sudu i onoga što Sud zaista može izvesti. Stoga je u radu pozornost posvećena upravo pitanju dopuštenosti.

Kroz analizu određenih pretpostavaka nastojalo se objasniti srž pitanja dopuštenosti i dati uvid u osnovne postavke kriterija koji moraju biti ispunjeni za uspješno podnošenje zahtjeva Sudu. Naime opisi i analiza odluka Suda pokazatelj su načina na koji on primjenjuje i tumači određene kriterije, raznovrsto-

menske blizine smrti sina podnositeljice i prihvaćanja od strane Slovenije prava na pojedinačni zahtjev, kao i činjenice da se velika većina građanskih i kaznenih postupaka dogodila nakon kritičnog datuma.

⁸⁸ Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbick, C., op. cit. bilj. 13, str. 102.

⁸⁹ *Mrđenović Marija protiv Hrvatske*, br. 62726/10, 2012 (odluka). Podnositeljica zahtjeva prigovarala je da domaće vlasti nisu provele učinkovitu i temeljitu istragu o smrti njezina supruga. Sud je istaknuo da je suprug podnositeljice umro 19. siječnja 1993. te da su svi prigovori podnositeljice koji se odnose na činjenične događaje iz 1993. godine izvan vremenske nadležnosti Suda. Međutim nakon ubojstva nastala je postupovna obveza države da provede temeljitu, učinkovitu i neovisnu istragu. Sud je morao ocijeniti jesu li te postupovne obveze relevantne za njegovu temporalnu nadležnost.

sti razloga zbog kojih se predmeti odbacuju te najčešćih propusta podnositelja zahtjeva formalne naravi. Sud je u tim odlukama donosio zaključke u kojima se pozivao na niz standarda pritom ih objašnjavajući i naglašavajući zašto u konkretnim predmetima ne može doći do ispitivanja merituma problema. Povrh toga utvrđenja Suda u odlukama u kojima ulazi u ispitivanje merituma i zahtjev proglašava očito neosnovanim upućuju na to da je pojam dopuštenosti puno više od dužnosti ispunjavanja formalnih kriterija prilikom podnošenja zahtjeva. S obzirom na vrlo visok udio očito neosnovanih zahtjeva praksa Suda da ih odbaci bez navođenja razloga, kao i često podvođenje drugih kriterija dopuštenosti pod očitu neosnovanost, upućuje na dvojbenost navedenog kriterija te je dovela do kritike Suda. Ipak, navedena kritika pokrenula je pozitivne promjene, na što upozorava Deklaracija iz Bruxellesa⁹⁰ usvojena na konferenciji država članica 2015. Naime njome su države članice još jedanput iskazale važnost konvencijskog sustava i zaštite individualnih prava svakog pojedinca te su istaknule potrebu da sudac pojedinac u svojim odlukama navede razloge zbog kojih se zahtjev odbacuje kao nedopušten, a što suci pojedinci od tada i čine.

Imajući na umu sve navedeno, jasno je da odluke Suda ne treba ignorirati i tretirati kao nebitne, već treba pokušati usvojiti utvrđenja i primjedbe u njima navedene i nastojati izbjeći da se ponavljaju iste pogreške prilikom podnošenja novih zahtjeva. Jednako tako, kritike usmjerene na rad Suda treba gledati kao poticatelje promjena i napretka, neovisno o tome što možda nisu sve opravdane.

Nastavno na to može se zaključiti da je dosadašnja ustrajnost u reformi svakako potvrda postojanja želje i volje za rješavanjem problema i održanjem konvencijskog sustava. Krenulo se u smjeru naglašavanja supsidijarnosti konvencijskog sustava i rješenje se nastoji pronaći u rješavanju predmeta na nacionalnoj razini. Može se reći da je to dobar put, put koji je u skladu s izvornom svrhom konvencijske zaštite. Taj put znači da se nacionalni sudovi, posebno ustavni sudovi, moraju istinski angažirati i ispunjavati svoje zadaće, proučavati Konvenciju i praksu Suda i primjenjivati usvojene standarde u svojim odlukama i presudama. Također, potrebno je obrazovati pravnike kako bi mogli dati što kvalitetniju uputu podnositeljima zahtjeva i spriječiti ponavljanje učestalih postupovnih pogrešaka pri podnošenju zahtjeva. Nasuprot tome podnositelji zahtjeva moraju biti svjesni da Sud nije četvrta instanca i da svoje prigovore moraju pokušati riješiti na nacionalnoj razini pokazujući pritom svu savjesnost u postupanju koja se od njih očekuje. Konačno, sam Sud ne smije dopustiti da želja za povećanjem produktivnosti dovede do smanjivanja kvalitete njegovih odluka, a kriteriji za odbacivanje zahtjeva moraju biti jasni i nedvosmisleni.

⁹⁰ Brussels Declaration, High Level Conference on the Implementation of the European Convention on Human Rights, our shared responsibility, 27. March 2015.

Ipak, djelomična (ne)uspješnost reformi pokazuje da još uvijek nije pronađena potrebna ravnoteža između nastojanja za stalnim povećanjem efikasnosti i zaštite pojedinačnih prava svakog čovjeka. Stoga je potrebno i dalje ustrajati u reformi, poticati raspravu o spornim pitanjima i spriječiti da preopterećenost Suda dovede cijeli konvencijski sustav u pitanje.

LITERATURA

1. Brighton Declaration, High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights, 20. April 2012.
2. Brussels Declaration, High Level Conference on the Implementation of the European Convention on Human Rights, our shared responsibility, 27. March 2015.
3. Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbick, C., Law of the European Convention on Human Rights, Fourth edition, Oxford university press, 2018.
4. Harvey, P., 2012, Is Strasbourg obsessively interventionist? A view from the Court; UK Human Rights Blog, dostupno na: <https://ukhumanrightsblog.com/2012/01/24/is-strasbourg-obsessively-interventionist-a-view-from-the-court-paul-harvey/>.
5. Interleken Declaration, High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights, 19. February 2010.
6. Izmir Declaration, High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights, 27. April 2011.
7. Keller, H., Fischer, A., Kühne, D., Debating the Future of the European Court of Human Rights after the Interlaken Conference: Two Innovative Proposals, European Journal of International Law, 2010, Volume 21, Issue 4, dostupno na: <https://academic.oup.com/ejil/article/21/4/1025/418149>.
8. Omejec, J., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi ESLJP-a: Strasbourgški *acquis*, Zagreb, Novi Informator, 2014.
9. Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, Vijeće Europe, 2014.
10. Sandholtet, S., 2014, Manifestly ill-founded, Its development, its drawbacks and benefits, and its role in the future of the European Court of Human Rights, UIO: Det juridiske fakultet, dostupno na: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/39590/726.pdf?sequence=7&isAllowed=y>
11. Schabas, A. W., The European Convention on Human Rights, A Commentary, Oxford University Press, 2015.
12. Šago, D., Uvjeti dopuštenosti pokretanja postupka pred Europskim sudom za ljudska prava, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 37, br. 1, 589-621 (2016).
13. Tickell, A., 2012., Is the European Court of Human Rights obsessively interventionist?; UK Human Rights Blog, dostupno na: <https://ukhumanrightsblog.com/2012/01/22/is-the-european-court-of-human-rights-obsessively-interventionist-andrew-tickell/>
14. van Dijk, P., van Hoof, F., van Rijn, A., Theory and Practice of the European Convention, Intersentia, Fifth edition, 2018.

Summary

ADMISSIBILITY OF APPLICATIONS BROUGHT BEFORE THE ECTHR AGAINST THE REPUBLIC OF CROATIA IN CRIMINAL CASES

This paper deals with the issue of the inadmissibility of applications brought before the European Court of Human Rights. It addresses the problems faced by the Court as a result of the increasing number of applications and the fact that more than 95% of them are rejected without examining the merits of the case. The paper goes on to present some of the admissibility criteria in order to familiarise the reader with their content and meaning, and also analyses the criteria through the Court's decisions in criminal cases against the Republic of Croatia. In this way, an attempt is made to explain the core of the admissibility issue and to gain an insight into the basic set of criteria that must be met for applications to be successfully brought before the Court.

Keywords: Convention, European Court of Human Rights, inadmissibility of an application, decisions against the Republic of Croatia